

Tájékoztatók

HUNGAROLÓGIAI /HUNGARIKA/ DOKUMENTÁCIÓ, A SZOLGÁLTATÁSOK ÚJ TÍPUSA

A hungarológiai kutatás és oktatás dokumentációs bázisa

1. Új igény - új dokumentációs intézmények születése

Az utóbbi évek új folyamata a hungarológia nemzetközi terjedése és ezzel összefüggésben a hungarológiai kutató és oktató intézmények számának gyarapodása. Ennek az új kutatási igénynek a hatása kettős:

1.1 A hagyományos intézmények új hungarológiai szolgáltatásokat hoznak létre meglévő gyűjteményük mélyebb feltárása és a kutatás jobb információellátása érdekében. Ennek a tendenciának tipikus és egyben legfontosabb képviselője az Országos Széchenyi Könyvtár.

1.1.1 1988 óta a Széchenyi Könyvtárban létrejött az ú.n. Hungarika Dokumentáció (Hungarika Dokumentációs Osztály), amely három feladatot lát el:

- a Hungarika információ és bibliográfiai szolgáltatás, amely számítógépre alapozva a külföldi magyar és magyar vonatkozású (hungarika) irodalom modern feltárását biztosítja. A rendszer tárgyi, nyelvi, földrajzi és idő (időszak) szerinti csoportosításban vagy a fenti szempontok kombinációja alapján tud az adattárban keresni, tehát generációkat, földrajzi régiók szülőtteit, egyes szakmákhoz tartozókat tud különböző csoportosításban a kutatók számára prezentálni és az egyes személyek életútjára vonatkozó bővebb információt nyújtani.
- a Hungarika névkataszter, amely a külföldön élő (élt) magyar "személyiségek" adattára és archivuma. Az adattár számítógépes rendszere személynevek, földrajzi, idő és tárgy szerinti szempontok alapján tud az adattárban keresni, tehát generációkat, földrajzi régiók szülőtteit, egyes szakmákhoz tartozókat tud különböző csoportosításban a kutatók számára prezentálni és az egyes személyek életútjára vonatkozó bővebb információt nyújtani.
- a külföldi hungarika gyűjtemények számbavétele és archivuma. Felméreően alapuló, olyan tájékoztató kézikönyvek (füzetek) sorozata, amelyek a magyarországi és külföldi hungarológusok számára áttekintést adnak arról, hogy az egyes országokban mely könyvtárakban, milyen tárgykörben található hungarika dokumentumanyag s milyen szinten áll ezek feltárása és hozzáférhetősége. (A nyugat-európai országok felmérése 1990-ben lezárul, a német nyelvterület füzetének szerkesztése lezárult, megjelenésük 1990-ben várható, Kanada felmérése befejeződött, az USA számbavétele folyik. Az új politikai viszonyok a felmérés folytatását a kelet-középeurópai régióban is lehetővé teszik, tehát 1992-től tervezhető.)

- 1.1.2 A hungarológiai kutatás fokozott igényeit szolgálja majd a Széchenyi Könyvtárnak a hazai hungarikumok számítógépes feldolgozása területén folyó munkája, nevezetesen a magyarországi könyv és sajtó feldolgozása.

A magyar könyvtermelés számítógépes feldolgozása 1976 óta folyik, a sajtótermékek és cikkek feldolgozása pedig folyamatban van. A Széchenyi Könyvtár központi gépi rendszerének fejlesztése a közel jövőben várhatóan a magyarországi dokumentumtermés vonatkozásában is lehetővé teszi bizonyos információs szolgáltatások megszervezését.

A Széchenyi Könyvtárban folyó és dokumentációs célokat szolgáló gépesítés IBM kompatibilis PC kisszámítógépeken az UNESCO által terjesztett MICRO ISIS (2-3 verzió) adatbázis kezelő rendszer segítségével folyik, tehát ebben a rendszerben hasznosítható.

- 1.2 Új dokumentációs intézmények - a hungarológiai intézetek dokumentációs intézményei - jönnek létre.

A hungarológiai központok programja a számos eltérő adottság következtében különböző és ezért az intézetek dokumentációja is eltérő jelleget ölt. Különbözik a gyűjtőkörük és szolgáltatási rendszerük. Valamennyi dokumentációs tevékenység közös vonása azonban egyrészt az, hogy a hungarika dokumentumtermésből merítenek, másrészt, hogy számítógépes adatbázisok létrehozását tervezik, amelyek alapján a helyi profilnak megfelelő hungarológiai információs szolgáltatást kívánnak kialakítani.

2. Az új dokumentációs intézmények szervezése során mérlegelendő szempontok

- 2.1 Saját igények felmérése: valamennyi intézmény alapvető kiindulása a saját kutatási és oktatási programjára alapozott, a helyi funkciótól függő célok meghatározása és az ennek megfelelő gyűjteményi koncepció és szolgáltatási rendszer megtervezése.

- 2.2 A meglévő források és szolgáltatások hasznosítása

Az új dokumentációs intézmények kialakításakor ésszerű a már meglévő források és szolgáltatások megismerése és hasznosítása. Ennek formája nem a helyi önállóságot korlátozó és kezdeményezést csökkentő koordináció kell legyen, hanem a tájékoztatás kiterjesztése és így a kínálat kiszélesítése.

- 2.3 A kölcsönösség és rendszerszerűség lehetősége

Az intézmények közötti információ áramoltatásának, a szolgáltatások kölcsönös hasznosításának, esetleges együttműködésnek és munkamegosztásnak a feltétele a dokumentációs tevékenység metodikájának és technikai eszközeinek egyeztetése. Ez elsősorban a számítógépes kommunikáció feltételeinek kialakítását és közös bibliográfiai tevékenység megalapozását jelenti.

Ebből a szempontból az Országos Széchényi Könyvtárban folyó munkálatok meghatározó jellegűek lesznek és jó alapul szolgálhatnak a módszertani ajánlások összeállításához.

Ahhoz, hogy az új dokumentációs központok mérlegeljék lehetőségeiket és dönthessenek saját módszereik kialakítása felől, amelyek alapvetően meghatározzák az egyes hungarológiai intézmények között kialakítható bibliográfiai adatcserében való részvételüket, az ajánlásoknak tudomásukra kellene hozni, hogy

- a) a bibliográfiai feldolgozás területén célszerű a nemzetközi szabványok figyelembe vétele
- b) a számítógépes technika kialakításánál ésszerű a hungarika dokumentumok feldolgozásának zömét elvégző Széchényi Könyvtárban folyó számítógépes eredmények és tervek megismerése és a kommunikációs lehetőség megteremtése.
Ha a hungarológiai központok ezt figyelembe véve tudják kialakítani saját számítógépes apparátusukat, akkor a valamennyiük számára szükséges információ alapállományát a Hungarika Dokumentációtól, illetve később a Széchényi Könyvtár más részlegeitől megkapják és saját igényeik szerint hasznosíthatják.

3. A hungarológiai oktatást és kutatást támogató dokumentációs intézmények számbavétele

- 3.1 A hungarológiai kutatás és oktatás terjedése az elmúlt évtized során nyilvánvalóvá tette, hogy szükség van az ilyen típusú tevékenységet támogató könyvtári források és dokumentációs szolgáltatások feltérképezésére és a rájuk vonatkozó információk terjesztésére.
Ennek érdekében elkészült például:

- Tájékoztató a magyar nyelv és irodalom oktatásának egyetemi és főiskolai műhelyeiről c. kiadvány a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság támogatásával.

- a Magyarságkutatás /Ts 4/5/ támogatásával megkezdődött a Széchényi Könyvtár Hungarika Dokumentációs Osztályán a korábban említett munka, a külföldi hungarika gyűjtemények számbavétele és a

Címjegyzék a hungarika anyagot tartalmazó külföldi könyvtárakról c. kiadványsorozat szerkesztése.

- a fentiekhez hasonló munkálatok meghirdetéséről ad számot a Hitel 1989. 22. száma 53. lapján Szegedi Maszák Mihály a bloomingtoni magyar tanszék tervei között, amikor "Az Amerikában található magyar könyvek számontartását" említi.

- az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárában dr. Windisch Éva iránypontosságával, az OTKA támogatásával folyik a külföldi könyvtárak hungarika kéziratanyagának regisztrálása.

A példaként említett valamennyi kísérlet jelzi, hogy a hungarológiai kutatás és oktatás számára egyre fontosabb a források és szolgáltatások áttekintése és a rájuk vonatkozó tájékoztatás.

- 3.2 A hungarológiai intézmények szerveződésének jelen stádiumában aktuálissá vált tehát a hungarológiai kutatás és oktatás dokumentációs intézményeinek szisztematikus és szervezett számbavétele is.

Ennek értelmében el kellene készíteni:

- a hungarológiai dokumentációs intézmények leírását és szolgáltatását bemutató kalauzt.

A kalauz a külföldi hungarológiai dokumentációs központok bemutatása mellett foglalkozzék a hungarológiai kutatás szempontjából fontos magyarországi hungarológiai könyvtári és dokumentációs intézmények bemutatásával is! Adja ezek között kiemelten az Országos Széchényi Könyvtár hungarológiai szolgáltatásainak összefoglalását!

4. A folyamatos tájékoztatás a hungarológiai kutatást és oktatást támogató dokumentációs szolgáltatásokról

Az egyszeri számbavétel mellett rendkívül hasznos a folyamatos tájékoztatás lehetősége. A kölcsönös tájékoztatás, a rendszeres kontaktus mind a szerveződés időszakában, mind a későbbiekben eredményesebbé teheti a dokumentációs intézmények munkáját.

A személyes látogatások, konferenciák és tanácskozások nagy mértékben hozzájárulnak a dokumentációs munkát végző szakmai közösségek formálódásához és az együttműködés konkrét lehetőségeinek megteremtéséhez. E mellett szükség lenne azonban arra, hogy a szolgáltatásokra és dokumentációs tevékenységekre vonatkozóan a folyamatos szakmai tájékoztatás orgánuma is létrejöjjön, pl.: a Hungarológiai Hírlevél rendszeres rovataként Hungarológiai Dokumentációs Hírek címmel.

5. Javaslatok

Összefoglalva: a kialakuló hungarológiai dokumentációs tevékenység számára szükséges

- a Széchényi Könyvtár eredményeire alapozott együttműködés lehetőségeinek megvilágítása érdekében a módszertani ajánlások sürgős összeállítása és körlevélben történő szétküldése,
- a hungarológiai könyvtári és dokumentációs intézmények kalauzának elkészítése,
- a folyamatos, kölcsönös és rendszeres tájékoztatás lehetőségének megteremtése (pl.: Hungarológiai Hírlevél rovata).

A jövőre vonatkozóan pedig arra hívnánk fel a figyelmet, hogy a hungarológiai dokumentációs intézmények a szakkönyvtárak és szakdokumentációs intézmények új típusát képviselik, amelyek professzionális összefogására szükség van.

1990. február 6.

dr.Kovács Ilona sk.
osztályvezető
Hungarika Dokumentációs Osztály
Országos Széchényi Könyvtár

TÁJÉKOZTATÓ A DEBRECENI NYÁRI EGYETEM RENDSZERÉNEK MEGÚJÍTÁSÁRÓL,

az 1990.évi rendezvény előkészítéséről

A nyári egyetem 1989.évi tapasztalatai világossá tették az egyetemi vezetés számára, hogy nem halasztható tovább a jelenlegi rendszer megújítása. Az egységes Európa haladó korunkban a Debreceni Nyári Egyetem imágójának hagyományos kuriozitása csökkent.

A hagyományos népszerűség megőrzésére csak a nyári egyetemek nemzetközi színvonalához való igazodás révén van lehetőség. Ezzel párhuzamosan a rendezvény keretei között is keresni kell azokat az új lehetőségeket, amelyek erősíthetik a környező országokban élő magyarság kötődését az anyaországhoz, a magyar kultúrához.

I.

Egyetemünk testületei több alkalommal is foglalkoztak a nyári egyetem problematikájával. Ezek a fórumok úgy foglaltak állást, hogy kívánatos az 1962 előtti állapot visszaállítása, vagyis a nyári egyetem önálló egyetemi keretekben történő megrendezése. Indokolja ezt a nyári egyetemek rendezésének nemzetközi gyakorlata, az intézmény szellemi és gazdasági autonómiájának növekedése, valamint az a tény, hogy a rendezvény szellemi és szolgáltatási hátterét a korábbi években is a KLTÉ biztosította.

Meggyőződésünk, hogy a Kossuth Lajos Tudományegyetem, a Művelődési Minisztérium, a Nemzetközi Kulturális Intézet, a TIT Országos Központ, a Magyarok Világszövetsége és a Hungarológiai Tanács támogatásával képes a nyári egyetem önálló megrendezésére, a növekvő és folyamatos változó igényekhez való gyors alkalmazkodásra.

A kétoldalú megbeszélések során az MM, a TIT és az NKI illetékesei támogatásukról biztosították a rendszer megújítását célzó elképzeléseinket.

A továbbiakban a hagyományos hungarológiai profil értékeinek megóvása és gazdagítása mellett a tematika bővítése kívánatos.

A régiókban részint már lezajlott változások arra inspirálnak bennünket, hogy Debrecen hagyományaira, földrajzi helyzetére építve a nyári egyetem keretei között is nagyobb figyelmet fordítsunk a Szlovákiában, Kárpátalján, és Romániában élő magyarság részvételére. Az Értelmiségi Fiatalkor Szövetsége kezdeményezte a Kárpátalján élő történelemtanárok intézményes továbbképzését e rendezvény keretei között. Megfelelő anyagi támogatás esetén kívánatos lenne egyrészt a meghívások kiterjesztése a másik két országra, másrészt a magyar tanárok bevonása ebbe a formába.

Az egyetemi együttműködés más területen is új lehetőségeket ígér. A Zeneművészeti Főiskola Debreceni Tagozata közreműködésével amerikai

érdeklődésre zenei kurzus szervezését tervezzük.

Elképzeléseinket egyeztetttük az Agrártudományi Egyetem, az Orvostudományi Egyetem, a Teológiai Akadémia, az MTA Atommagkutató Intézetének vezetőivel, akik intézményünk nevében támogatásukról biztosították törekvéseinket.

II.

Az 1990.évi Debreceni Nyári Egyetem megrendezésére július 22-augusztus 18 között kerül sor.

Az előkészítéssel és a lebonyolítással kapcsolatos feladatokat az egyetemi tanács megbízása alapján az ügyvezető igazgató irányításával munkabizottság végzi.

A rendezvény ideje alatt a főként protokolláris igazgatói feladatokat egyetemünk egyik rektorhelyettese fogja betölteni.

Rövidesen elkészül a nyári egyetem egységes korszerű propaganda anyaga, amelyet részben a már felsorolt intézmények közreműködésével, másrészt saját csatornánkon fogjuk forgalmazni.

A változásokról külön is tájékoztatjuk azokat a volt hallgatókat, akik szóvá tették az 1989.évi program hiányosságait.

A közelmúltban foganatosított érintkezések miatt szükségszerű a részvételi díjak emelése. Bár a végleges költségvetés most készül a legfontosabb bázisszámok már rendelkezésre állnak.

A négyhetes ösztöndíj 25 ezer, míg a kéthetes ösztöndíj összege 13 ezer Ft. Ez a költség az önköltséges hallgatók esetében 550, illetve 290 USA dollár.

A költségek növelése fokozott felelősséget ró a rendezőkre. Arra törekszünk, hogy a szolgáltatások színvonala növekedjék, összhangban legyen a térítéssel. Csak így van reális lehetőség az önköltséges hallgatók létszámának pénzügyi szempontból is kívánatos növelésére. Elképzeléseink szerint a Debreceni Nyári Egyetem 1990-ben 4-500 fő számára tud megfelelő munka és pihenési feltételeket biztosítani.

Debrecen, 1990. január 30.

Dr.Daróczy Zoltán sk.
rektor

A TUDOMÁNYOS ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT hungarológiai

programja 1990-ben

Társulatunk - az elmúlt évek hagyományát folytatva - ezévi programtervében is több területen kapcsolódik a hungarológia tárgyköréhez.

I. Kiemelkedő jelentőségű a nyugat-berlini URÁNIA társulatnál rendezendő magyar napok sorozata, amelyet a Magyar Főkonzulátus (Nyugat-Berlin) valamint számos hazai intézmény - mindenekelőtt a Művelődési Minisztérium, a Kereskedelmi Kamara és az OIH - támogatásával rendez társulatunk 1990. március 5-16-ig. A rendezvénysorozatot dr. Glatz Ferenc "Nemzeti kérdés és történetírás" valamint dr. Pozsgay Imre "Magyarország '90 (politika-társadalom-gazdaság)" című előadással nyitja meg, majd az elkövetkező tíz napon 15 tudományos előadásra, gazdasági, politikai kerekasztalbeszélgetésre, turisztikai, idegenforgalmi bemutatásra kerül sor. Az előadások áttekintik a magyar művelődés történetét, fontos kutatási eredményekről adnak számot - főként a biológia és orvostudomány területén -, szólnak a mai magyar gazdaság és társadalompolitika aktuális kérdéseiről. A tudományos és ismeretterjesztő előadások mellett kulturális programra is sor kerül: folklorműsor, zongorakoncert, játékfilm bemutatók. A rendezvénysorozatot könyv- és fotókiállítás, képzőművészeti tárlat, ipari termék-bemutató, népművészeti vásár kíséri végig.

II. Hungarológiai vonatkozású hagyományos rendezvényeink közé tartoznak a nyári egyetemek, amelyeknek hallgatói között jelentős számú a külföldi résztvevő.

Így például:

Dunakanyar Művészeti Nyári Egyetem	ESZTERGOM
<u>téma:</u> a gyermek hallásának és zenei írás-olvasás készségének fejlesztése a Kodály-módszer eszközeivel	
Debreceni Nyári Egyetem	DEBRECEN
<u>téma:</u> magyar nyelv és irodalom, magyar kultúra	
Filmművészeti Nyári egyetem	EGER
<u>téma:</u> a magyar film képi világa	
Népművészeti Nyári Egyetem	ZALAEGERSZEG
<u>téma:</u> a magyar népművészet, tárgyformálás, hagyományörzés	
Történelmi Nyári Egyetem	NYÍREGYHÁZA
<u>téma:</u> magyar művelődéstörténet; a 20. századi magyar történelem	

- III. A társulat magyar nyelvi, néprajzi, irodalmi választmányai több hungarológiai nagyrendezvény (társ)rendezői. Így például:
1. VII. Nemzetközi Finnugor Kongresszus (DEBRECEN)
  2. IV. Nemzetközi Néprajzi Nemzetiségkutató Konferencia (BÉKÉSCSABA 1990. október 5-7.)
  3. Néprajzi Szeminárium a szomszédos országokban élő magyar néprajzkutatók, -gyűjtők szakmai továbbképzésére (BÉKÉS vagy DUNÁN-TÚL, július hó)
  4. Magyar nyelvoktatás - a magyar, mint idegen nyelv tanítása a szomszédos országokban élő második-harmadik generációs magyar származású fiatalok nyelvi készségének fejlesztésére (a nyári szünetben az országhatár melletti megyék TIT szervezeteinek szervezésében)

- IV. A felsorolt nagyobb tanácskozások mellett szakmai testületeink, megyei szervezeteink élnek azokkal a lehetőségekkel, amelyet a hazánkba látogató külföldön élő magyar tudósokkal, művészekkel, írókkal való találkozás kínál.
- Megrendezzük több szomszédos országbeli magyar folyóirat bemutatását a budapesti Kossuth Klubban és megyei értelmiségi klubjainkban. Így például: Új Korunk, Híd, Hatodik Síp.
- Könyvbemutatókat tartunk a szomszédos országokban ill. a hazai könyvkiadásban megjelenő hungarológiai tárgyú művekből.

Kapcsolatfelvételt tervezünk a szomszédos országok magyar közművelődési jellegű egyesületeivel a rendszeres együttműködés kiépítése érdekében.

Budapest, 1990. február 12.

MAGYAROK VILÁGSZÖVETSÉGE

I. Az Anyanyelvi Konferencia Védnöksége 1990. évi rendezvényei

Az Anyanyelvi Konferencia Védnöksége 1990. nyarán is megszervezi a külföldön élő, magyar származású gyermekek és fiatalok részére a magyar nyelvi és magyarságismereti táborait. A résztvevők az üdülés, szórakozás mellett korosztályuknak megfelelő formában ismerkedhetnek a magyar nyelvvel, irodalommal, az ország történelmével, népművészetével és zenéjével.

Dunakanyar Magyarországismereti Tábor, ESZTERGOM

Időpontja: 1990. július 2-13-ig.

A táborozásra elsősorban 9-14 éves leányok, fiúk jelentkezését várjuk, akik a nyelvtanulás mellett Esztergom, a Dunakanyar, a Pilis hegység történelmével, műemlékeivel és természeti szépségeivel szeretnének megismerkedni.

Játékos Magyar Nyelvi Tábor, BALATONFENYVES

Időpontja: július 12-23-ig,
július 23-augusztus 3-ig,
augusztus 3-14-ig.

A résztvevők 7-14 éves gyermekek a játékos nyelvtanulás, szórakozás, sportolás mellett kirándulásokat tesznek a Balaton környékének nevezetes helyeire is (Keszthely, Tihany).

Sárospataki Nyári Kollégium, SÁROSPATAK

Időpontja: 1990. július 17-augusztus 14-ig.

A külföldön élő, magyar származású 15-18 éves fiataloknak szervezett táborban magyar nyelvet tanulnak és a magyarságismeret tantárgy keretében Magyarország földrajzával, a magyar irodalommal, művészetekkel ismerkednek a résztvevők.

A programot sport, kulturális foglalkozások és országismereti kirándulások egészítik ki.

Bajai Nyári Magyar Tábor, BAJA

Időpontja: 1990. július 28-augusztus 17-ig.

A 15-18 éves külföldi magyar származású fiatalok hazai és brit középiskolások körében töltik a három hetet az előzővel hasonló tanulmányi és kulturális programmal.

Pedagógus-továbbképző Tanfolyam, BÉKÉSCSABA

Időpontja: 1990. július 18-28-ig.

A védnökség a békéscsabai Tanítóképző Főiskolán szervez továbbképző tanfolyamot a külföldi magyar iskolákban és egyéb szervezetekben magyar nyelvet oktatók részére.

A továbbképzésen résztvevők előadásokat hallgatnak a magyar nyelv oktatásának pedagógiai, módszertani kérdéseiről, konzultációkon vesznek részt. Ismereteket szereznek továbbá Magyarország kultúrtörténetéről, nyelvéről, irodalmáról fejlődéséről, gazdasági és kulturális életének helyzetéről. A szakmai témaköröket kulturális program és kirándulás egészíti ki.

Az 1989. évi Kecskeméten tartott VI. Anyanyelvi Konferencia javaslatának megfelelően 1990. augusztus első felében tervezzük az anyanyelvi mozgalmat irányító testületnek, a "védnökségnek" ülését. A tanácskozás feladata a mozgalom továbbfejlesztésére vonatkozó javaslatok kidolgozása és elfogadása.

II. A Magyar Fórum 1990. évi rendezvényei

Magyar Történészek II. Tudományos Találkozója

Budapest, 1990. augusztus 21-24.

Helyszín: Országos Széchényi Könyvtár

Várható létszám: külföldi - 70 fő; hazai - 50 fő.

A találkozó témái:

- 1) Mátyás és kora (halálának 500. évfordulója kapcsán)
- 2) 1956 történeti vitakérdései.

Magyar Agrárszakemberek II. Tudományos Találkozója

Budapest, 1990. augusztus 27-31.

Helyszín: Agro Hotel, Budapest.

Várható létszám: külföldi - 45 fő; hazai - 80 fő.

A találkozó fő témája "Az alkalmazkodó mezőgazdaság". A rendezvényt két hazai szakember előadásai vezetik be. Ezekhez kapcsolódik két külföldön élő kolléga korreferátuma. Továbbiakban a téma megvitatása három szekció keretében (növénytermesztés és kertészet; állattenyésztés és állategészségügy; agrárgazdaság) történik.

Magyar és magyar származású Építészek Világtalálkozója

Budapest, 1990. szeptember 9-14.

Helyszín: Budapesti Műszaki egyetem.

Várható létszám: külföldi - 50 fő; hazai - 50 fő.

A találkozó mottója: "Magyar építészek a humánus környezetért".

Célja: hogy lehetőséget teremtve a véleménycserére, elmélyítse a kapcsolatokat a Magyarországon tevékenykedő, valamint a külföldön élő, magyar származású építészek között. A találkozó programját úgy állítottuk össze, hogy módja nyílik mind az itthoni, mind a külföldön élő építészeknek előadásokkal, kiállításokkal bemutatkozni, s közben másokét is megismerni.

Budapest, 1990. január 31.

Az 1990. január 9-11. közötti tudományos tanácskozás

magyarországi résztvevői

Pungor Ernő akadémikus
a BME tanszékvezető egyetemi tanára,
a tanácskozás társelnöke

dr.Fodor Lajos rektor
Budapesti Műszaki Egyetem
Budapest

dr.Kovács Ferenc rektor
Nehézipari Műszaki Egyetem, a
Magyar Rektori Konferencia elnöke
Miskolc

Méray László tud. rektorhelyettes
Veszprémi Vegyipari Egyetem
Veszprém

dr.Fülöp József rektor
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Budapest

dr.Csákány Béla rektor
József Attila Tudományegyetem
Szeged

dr.Óaróczi Zoltán rektor
Kossuth Lajos Tudományegyetem
Debrecen

dr.Ormos Mária rektor
Janus Pannonius Tudományegyetem
Pécs

Zalai Ernő rektorhelyettes
Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem
Budapest

dr.Somogyi Endre rektor
Semmelweis Orvostudományi Egyetem
Budapest

Forgács Iván rektor
Orvostovábbképző Egyetem
Budapest

Horváth Attila igazgató
BME Mérnök-továbbképző Intézete

Gordos Géza
BME Külföldi Hallgatókat Képző Központ igazgatója

dr. Burger Kálmán rektorhelyettes
József Attila Tudományegyetem

dr. Bodnár László rektorhelyettes
József Attila Tudományegyetem

Vékás Lajos
az ELTE rektorhelyettese

Soós Gyula,
az Eötvös Loránd Tudományegyetem
rektorhelyettese

Csurgay Árpád
az MTA főtitkárhelyettese

Hofer Miklós
a BME Építésmérnöki Kar dékánja

dr. Polónyi Károly dékánhelyettes

Ujfalussy József
az MTA alelnöke

Juhász Gyula akadémikus
az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója,
a Magyarságkutató Intézet vezetője

Dr. Farsang Csaba
a Magyar Orvostudományi Társaságok és
Egyesületek Szövetségének főtitkára

Dr. Veér András főigazgató főorvos
a Magyar Orvosi Kamara elnöke

Dr. Lépes Péter főigazgató,
a Magyar Kórházzövetség főtitkára

Dr. Máthé Gábor
a Magyar Jogász Szövetség főtitkára

Dr. Callmeyer Ferenc
a Magyar Építőművészek Szövetségének alelnöke

Hanák Péter
az MTA Történettudományi Intézetének osztályvezetője,
a TDDSz képviselője

Litván György történész
az MTA Történettudományi Intézetének főmunkatársa,
a TDDSz képviselője

Vásárhelyi Miklós történész
az MTA Történettudományi Intézetének főmunkatársa,
a Soros Alapítvány magyarországi képviselője

Klaniczay Gábor,
Bácskai Vera és
Benda Gyula
a Hajnal István Kör képviselői

Gíay Béla
a Nemzetközi Hungarológiai Központ igazgatója

Dr.Kónya Imre
a Független Jogász Fórum képviselője

Dr.Manherz Károly miniszterhelyettes
Művelődési Minisztérium

Dr.Hársfalvi Rezső miniszterhelyettes
Művelődési Minisztérium

Drexler Gábor
Művelődési Minisztérium, nemzetközi főcsoportfőnök

Kádár Lehel
az MM Felsőoktatási és Tudományszervezési Főosztályának vezetője

Boros Erzsébet
az MM Felsőoktatási Főosztályának főosztályvezető-helyettese

Striker Judit
az MM Felsőoktatási Főosztályának csoportvezetője

Szilánk Bertalan
az MM Nemzetközi Kapcsolatok Főosztályának főelőadója

hungarológiai hírlevél —————

American Delegation:

COORDINATOR: Béla K. Király, Professor Emeritus CUNY,
President ARP
P.O.Box 568
Highland Lakes, NJ 07422

DELEGATES-AT-LARGE:

István Deák, Professor of History, Columbia University
Institute on East Central Europe
410 Riverside Drive
New York, NY 10025

Iván Völgyes, Professor of Political Science
University of Nebraska-Lincoln
Lincoln, Nebraska 68588

Sándor Halász, Professor of Technology
The City College of New York
340 Sylvan Avenue
Leonia, NJ 07605

ATLANTIC RESEARCH AND PUBLICATIONS, INC. (ARP)

Paul Jónás, Professor Emeritus University of New Mexico
Chairman of the Board, ARP
1013 Quincy, N.E.
Albuquerque, NM 87110

AMERICAN ASSOCIATION FOR THE STUDY OF HUNGARIAN HISTORY (AASHH)

Peter Pastor, Professor of History
Montclair State College of New Jersey
Vice President Elect AASHH
47 Cecilia Dr.
Wayne, NJ 07470

WORLD FEDERATION OF HUNGARIAN ENGINEERS AND ARCHITECTS (MMEV)

Béla Lipták, Professor Yale University
Director MMEV
President of Lipták Association
84 Old N. Stamford Rd.
Stamford. CT 06905

AMERICAN HUNGARIAN ENGINEERS ASSOCIATION (AHEA)

László Papp, EAIA
1197 Valley Road
New Canaan, CT 06840

HUNGARIAN MEDICAL ASSOCIATION OF AMERICA, INC (HMAA)

Balázs B.Somogyi, MD
Member Board of Directors HMAA
762 Bethany Mt. Rd.
Cheshire, DT 06410

WORLD FEDERATION OF FREE HUNGARIAN JURISTS (WFFHJ)

Dr.László Varga, President WFFHJ
141 E. 33rd St., APT. 15E
New York, NY 10016

MUSICOLOGY

Alexander J.Nagy, Head of Music Department
The Taft School
110 Woodburdy Rd.
Watertown CT 06795

OBSERVER FROM THE SOROS FOUNDATION

Dr.Gábor Neumann,
888 Seventh Ave., Suite 3301
New York, NY 10106

OBSERVERS

Peter Kende, Professor of Political Science
École des Hautes Études en
Sciences Sociales
12 rue Drouet-Peupion
F-92240 Malakoff
France

Pál Kövesdy, Director, Kövesdy Gallery Inc.
16 EAST 73 Street New York.
N.Y. 10021.

hungarológiai hírlevél _____

Ms Klára Györgyey,

Georg Libik,

Professor, President,
Research Products Inc.
FORSKNINGSPRODUKTERAB
P.O. Box 737
S - 18107 LIDINGÓ, Sweden.

Dr, Erzsébet Beöthy,

Finno-Ugric Studies
University of Amsterdam
1069 EK-Amsterdam
Dykgraafplein 31.
The Netherlands.

Payne, Jerry. Colloquial Hungarian. London and New York: Routledge & Kegan Paul. 1987. 360 pp. 6. 95.

So it is goodbye to short and fat Mr Szabó and his tall and slim wife forever wreathed in smoke in their railway carriage, and welcome to export salesman János, his Anglo-Hungarian hitch-hiker Éva, and all their yuppie friends. After more than forty years Routledge have replaced A.H. Whitney's no longer colloquial but linguistically quite sound Colloquial Hungarian with Jerry Payne's bang up-to-date but linguistically far less reliable book of the same title.

Its 16 "units", each between 6 and 26 pages long, consist, typically, of a dialogue with vocabulary and notes, a grammar section with exercises, and a generally useful "communicative" section (e.g. greetings, requests, telling the time). Although the dialogues comprising the texts in Units 3 to 10 are all invented, they employ for the most part plausible, everyday Hungarian; equally to be applauded is the extensive use made of realia: a restaurant menu, a statistical chart, an application form, various notices and advertisements. Indeed, with its frequent (albeit sometimes inaccurate) remarks on customs, culture and history, the book could make an interesting advanced phrase-book and conversation-guide for the linguistically able visitor. Even the tourist, however, might reasonably expect to be told the most frequent form of polite address, or how to express liking/disliking grammatically, or to be spared the embarrassment of ordering "Balaton" cheese (59), even if it is not "elderly" (163; there are also "elderly children": 165, 278-9), of demanding home-made pasta in his fisherman's soup (141), or of asking for paprikacsirke (inexplicably calqued back from the English translation "paprika chicken", 141, 274), of ordering with his meal "bitter" (i.e. not sweet) wine (279) whether or not it is piros (the wrong word for "red": 59, 258 (three times)), and finally of asking for an espresso in the belief that he will get a Turkish coffee (234). It is odd, too, that the everyday words for "potato(es)", "restaurant" and "hotel" are missing from this book. It is also lacking the verb "to read" and an index, symptomatic omissions that lead on to graver issues.

For it is clear that the real problem with this book lies not in such relatively easily corrected errors as these; even the most misleading guide to Hungarian pronunciation ever put on paper (5-7) and the 300-odd misspells, systematic misspellings, punctuation errors, straight mistranslations and literally-rendered English idioms could without too much effort be put right in the next edition. The real problem is the author's perception of what is linguistically "difficult". Like many new to Hungarian, he thinks that its complex but in fact systematic and

satisfyngly neat morphology is "difficult", and accordingly he tries to "simplifly" it, with predictably dire results. For example, he fails to give details of the rule for forming the accusative (31-32); instead, he suggests 'have a guess.... It is not entirely a hit-and-miss affair! The function of link-vowels is after all to ease pronunciation -- you will appreciate that B e r l i n t trips off the tongue more readily than N e w Y o r k t , for example.' (32). This witty claim that there is a universal hierarchy of phonetic difficulty is not only false; it is useless to the student. The point is that e.g. l á n y t (' g i r l + A C C ') or p é n z t (' m o n e y + A C C ') trips more readily off a Hungarian's tongue than a Brit's, while the case of (erroneous) N e w Y o r k t would be vice versa (of. "talked"). A straightforward statement of the whole rule -- it is neither long nor complicated -- actually simplifies the learner's task by showing how it links up with other rules; an incomplete rule with half-baked remarks just wastes his time. Thanks to this approach most of the grammar sections are incomplete, inaccurate or misleading, and need to be rewritten. This applies particularly to vowel harmony 11, the two conjugations 34-6, verbal prefixes 69, place-names 74-5, the future 115-6, the genitive construction 156, the "subjunctive" 209-214, the personal infinitive 223, and almost everything in Units 14 and 16.

At the same time the author fails to appreciate that what is more "difficult" about Hungarian is its non-Indo-European syntax. He seems unaware of the basic rule that the grammatical suffixes are attached to parts of the sentence and not to parts of speech; he thinks in Hungarian "they can appear on practically any category of word" (107). This of course means he cannot distinguish the adjective, not only from the noun (27, 31, 61, 107, "adjectival noun" 114-5, 225-7, and quite spectacularly in the translation of a line from Lőrincz Szabó as "sad dear for the dear" 293), but also from numbers ("adjective numbers" 101) and adverbs ("adverbs used as adjectives" 167), with far-reaching consequences for any student used to Indo-European notions of (inter alia) word-class and concord. And although he is aware of the importance of the closely-related issue of word order, the exceptionally heavy discussion (133-138) merely confuses sentence-stress with emphasis, while the original (and quite sensible) advice not to worry about it and "try and emulate" the structures illustrated (13) could only help if those structures were correct: alas, many them are not, beginning two pages later with a confusion of (all too aptly) "Hungarian is a difficult language" and "The Hungarian language is difficult" (15, repeated 18/21). The score or more of errors of this kind involve mainly the verb "to be" and questions, and will therefore be rather frequently emulated.

Finally, those who know something of recent Hungarian history may well be surprised at one or two of Jerry Payne's remarks. In the very first dialogue (18) the "export salesman" (incidentally, the job title külkereskedő is Jerry Payne's invention) is driving himself back to

Hungary, alone, after a holiday in France, a scenario still some way off even in Kádár's Hungary where "there are in fact very few restrictions on private ownership in the area of personal consumption." (217). In a similar vein, the first actual piece of Hungarian prose in the book is taken from László Gyurkó's hagiography of Kádár, Arcképvázlat történelmi háttérrel, Budapest, 1982. As the key line immediately preceding this extract ("János Kádár IS Hungary"), is omitted and since its point hinges on some sophistic word-play Jerry Payne cannot explain (192), it will mystify students in more ways than one. The notes do not help either: the month of the 1956 Revolution is confused with that of the Soviet invasion, following which Kádár "had his work cut out to restore the Party's political ascendancy and reconciling (sic) the country to the realities of life." (191). This is all, however, consonant with the absurd and dangerous claim that elvtárs "comrade" is "commonly employed" as a formal means of address "not only of (sic) members of the Communist Party" (48).

Although this book contains much lively dialogue and in this respect fulfils the promise of its title much more than its predecessor, it does not, in its present form, offer a suitable foundation for the serious study of Hungarian, colloquial or otherwise.

PETER SHERWOOD

School of Slavonic and East European Studies
London

RÁKOS PÉTER hatvanöt éves

Rákos Péter 1990. február 14-én töltötte be a 65. évét. A kassai születésű magyar 1950 óta tanítja a magyar irodalmat a prágai Károly Egyetemen, majd Vladimír Skalička professzor utódjaként az ottani magyar szeminárium vezetője lett. "Rhythm and Metre in Hungarian Verse"(Praha, 1966) című angolnyelvű könyvével hozzájárult ahhoz az ismert magyar verstani vitához, mely az 50-es, 60-as években zajlott Horváth János, Gáldi László, Vargyas Lajos stb. között. Rákos ebben a könyvében egyebek között a magyar versritmus és metrum sajátos problémáira és ennek a verstan általános problematikájával való összefüggéseire mutatott rá. "Tények és kérdőjelek" című könyvében (Bratislava, 1971) az irodalomelmélet vitás kérdéseit (pl. az irodalmi érték problémáját) dolgozza fel az irodalom, irodalomkritika és a filozófia komplex vizsgálatának igényével, nem hagyva figyelmen kívül a magyar irodalmat sem (Jókai-, Madách-, Ady-, Karinthy-, Németh-, Illyés- tanulmányait).

Rákos Péter kezdeményezésére és az ő vezetésével készült el A magyar irodalom lexikona című kollektív mű a prágai Odeon kiadó sorozatában (Slovník spisovatelů Maďarsko, Praha, 1971). Fontos Rákos Péternek a csehszlovákiai magyar irodalom iránti érdeklődése. Fábry Zoltán "Hazánk (és Európa)" című könyvéből figyelemreméltó cseh nyelvű válogatást adott ki (Naše vlast Evropa, Praha, 1967).

Rákos legutóbbi könyvének, Az irodalom igaza című kötetnek esszéi, vitacikkei, a magyar klasszikusok cseh nyelvű fordításaihoz írott bevezető tanulmányai imponáló válogatást nyújtanak a szerző húszéves munkásságából. E könyvben olvasható a "Prologomena egy eljövendő irodalomtudományhoz" című tanulmánya is, mely kitűnő általános irodalomtudományi bevezetés a magyar irodalomelméletből válogatott tanulmányainak csehül megjelent kötetéhez (Teorie literatury v zrcadle maďarské literární vědy, Praha, 1986). Nagyra kell becsülnünk Rákos kiadási tevékenységét is. Ő indította el Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond, Németh László és más magyar írók cseh nyelvű válogatott műveinek kiadását az Odeon kiadónál.

Rákos így nemcsak nagyszerű elméletíró és a hungarológia irodalomtudományi művelője, de hosszú idő óta ő a szervezője és szellemi irányítója a magyar irodalom csehországi terjesztésének, ő az egyetemes magyar irodalom csehszlovákiai követe.

Richard Pražák

MAGYAR HETEK
a
NYUGAT- BERLINI URÁNIÁBAN
1990. március 5-16-ig

Főrendezők:

Uránia Berlin (Nyugat)
Tudományos Ismeretterjesztő Társulat
Magyar Főkonzulátus Berlin (Nyugat)

Társrendezők:

Művelődési Minisztérium, Kereskedelmi Kamara, a Berlini (DDR)
Magyar Kultúra Háza, Országos Idegenforgalmi Hivatal, Magyar
Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, Herendi Porcelán-
gyár, Népművészeti és Háziipari Vállalatok Szövetkezete, Ipari
Reklám Iroda, Vas Megyei Képzőművészek Alkotócsoportja ORIGO-TIT

Program:

1990. március 5. (hétfő)

17³⁰ A Magyar Hetek megnyitása

Üdvözlőszavakat mond: Walter Momper Berlin (Nyugat) kormányzó
polgármester és
Dr. Gerhard Ebel, az URÁNIA igazgatója
TIT Aranykoszorús emlékplakett átadása
Dr. Ádám György akadémikus, a TIT elnöke

Megnyitó előadások:

Nemzeti kérdés és történetírás
Dr. Glatz Ferenc művelődési miniszter
Magyarország '90 (politika, társadalom, gazdaság)
Dr. Pozsgay Imre államminiszter

19⁰⁰ Kiállítás megnyitása az URÁNIA nagy fogadótermében

- Magyarország könyvekben, képekben
- Ipari termékek
- Népművészeti áruk
- Képzőművészeti alkotások kiállítása
- Videosarok (Magyarországot bemutató videofilmek)
- Kézműves bemutató (tojásfestő, pingáló)

A kiállítást megnyitja: Dr. Dieter Biewald, az URÁNIA elnöke
Dr. Rottler Ferenc, a TIT főtitkára
Nagy Lajos, a Magyar Köztársaság főkonzulja
Berlin (Nyugat)

20⁰⁰ Kodály Néptáncgyűttes műsora (székelyföldi, rábaközi, dél-alföldi, tyukodi, gyimesi csángó, és mezősegi táncok)

1990. március 6. (kedd)

17³⁰ Diavetítéses előadás: Magyarországi utazás: Budapest és a Dunakanyar
Dr.Szabó László (Budapesti Műszaki Egyetem)

19³⁰ Tudományos előadás és vita: Az agy befolyása a testi funkciókra
- a pszichoszomatikus kutatások eredményei
Magyarországon
Dr.Ádám György akadémikus, a TIT elnöke
(Eötvös Lóránd Tudományegyetem)

1990. március 7. (szerda)

15⁰⁰ Gyermekfilm-program: A hét kismalac, Kacorkirály, Rókaszomszéd,
A kiscigányok

17³⁰ Tudományos előadás és vita: A magyar művelődés története kelet és
nyugat határán
Dr. Benda Kálmán (MTA Történettudományi Intézet)
(Ráday Gyűjtemény)
Korreferensek:
Dr.Holger Fischer (Hungarológiai Központ Hamburg)
Dr.Kárpáti Pál (Humbold Egyetem, Berlin)

20⁰⁰ Filmprogram: Eldorádó; Rendezte: Bereményi Géza

1990. március 8. (csütörtök)

15³⁰ Tudományos előadás és kóstoló: A magyar konyha
Dr.Kisbán Eszter (MTA Néprajzi Intézet)

19³⁰ Diavetítéses előadás: A Balaton és környéke
Dr.Mihályi László (Eötvös Lóránd Tudományegyetem)

1990. március 9. (péntek)

19³⁰ Tudományos előadás és vita: A génebézészet és géntechnológia új
eredményei Magyarországon
Dr.Venetianer Pál akadémikus (Szegedi Biológiai
Kutatóközpont)

20⁰⁰ Filmprogram: Az én XX.századom; Rendezte: Enyedi Ildikó

1990. március 12. (hétfő)

10⁰⁰ - 18⁰⁰

A Magyar Gazdasági Kamara Napja (előadások és viták gazdasági szakemberekkel)

A magyar gazdaság a '90-es években és a századfordulón
Dr.Bácskai Tamás (Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem)

Magyar külkereskedelem különös tekintettel a nyugat-berlini lehetőségekre
Dr.Fazekas Szabolcs (Minisztertanács)

Budapest-Bécs világkiállítás 1995
Kenéz Győző (Budapest-Bécs Világkiállítás Nemzeti Előkészítő Bizottsága)

20⁰⁰

Szokolay Balázs zongoraestje (a műsoron Bach, Scarlatti, Mozart, Chopin és Liszt művek)

1990. március 13. (kedd)

15³⁰

Diabetéses előadás: Történelmi utazás Délmagyarországon - dunai svábok
Ifjú György (IBUSZ)

17³⁰

Tudományos előadás és vita: Vallási élet Magyarországon
Dr.Nyíri Tamás (Római Katolikus Hittudományi Akadémia)

1990. március 14. (szerda)

17³⁰

Tudományos előadás és vita: Reumakutatás és hévíz-terápia
Dr.Schwillinger Ferenc (Hévíz, Thermálfürdő)

20⁰⁰

Filmprogram: Lenz; Rendezte: Szirtes András

1990. március 15. (csütörtök)

15³⁰

Diabetéses előadás: A magyar puszta, nemzeti parkok
Zaha Miklósné (IBUSZ)

17³⁰

Diabetéses előadás: Hidak a jövőbe (világkiállítások története); Kenéz Győző

1990. március 16. (péntek)

17³⁰ Kerekasztal-beszélgetés és vita: Magyarország az első szabad választások előtt
Pódiumbeszélgetés:
Dr. Ágh Attila filozófus (MSZP)
Eörsi István író (SZDSZ)
Dr. Erdődy Gábor történész (MDF)